

EMAKEELE SELTSI ÜLIÕPLASKONVERENTS

26. septembril, Euroopa keelte päeval, toimus taas Emakeele Seltsi üliõpilaskonverents, seekord Tallinna Ülikoolis. Oma töid tutvustasid nii Tartu kui ka Tallinna üliõpilased, esindatud olid ka Narva ja Helsingi.

Marit Alas (TLÜ) vaatles Saaremaa Põide valla kohanimeses toimunud muutusi 1787. ja 1933. aasta ning tänapäeva materjali põhjal. Kohanimed on olnud suhteliselt püsivad, kusjuures paremini on säilinud loodusnimed. Nende hulgas on kõige säilivamad mäenimed ning vetenimed. Kultuurnimedest on kõige püsivamad talunimed, kõige enam muutuvad viljelusnimed.

Pilleriin Podneks (TLÜ) kõneles eesti keele adjektiivide omandamisest. Esineja näitas, et adjektiivide omandamisjärjekorda mõjutab oluliselt nende sagedus hoidjakeeles ning et primaarseid opositsioone väljendavad adjektiivid on esimesi, mis selgeks saavad. Omadussõnade kasutamine saab alguse umbes teisest eluaastast ja kõigepealt hakkavad lapsed tarvita juuradjektiive. Värvus kui väline omadus ja samuti muud füüsiliste omadustega seotud adjektiivid on laste jaoks väga esilduvad. Eetilis-esteetiliste omadussõnade esinemissagedus oli seevastu palju väiksem.

Grethe Juhkason (Tartu Ülikool) kõneles vanemates murdetekstides ja tänapäeva võru kirjakeeles esinevatest verbiliidetest. Võru omapäraseid momentaani-liideid *-hta/-htä*, *-hut/-hüt* ja *-sa/-sä*, refleksiiviliidet *-h(t)u/-h(t)ü* ja frekventatiiviliidet *-e(l)-le/-õ(l)lõ* on traditsioonilistes murdetekstides ligi kolm korda rohkem kui Uma Lehes. Üks põhjusi on see, et ajalehes oli esindatud ainult kolm liidet, murdetekstides kõik liided. Uma Lehes puuduvad täiesti kaks võru keelele omast sufiksit: momentaani-liide *-hut/-hüt* ja enesekohane liide *-h(t)u/-h(t)ü*. Seda asjaolu ning ka ülejäänud omapärase liidete nappust seletab teise põhjusena kindlasti vähemalt osaliselt eesti keele mõju: et eesti keeles niisuguseid liideid ei tarvitata ning et eesti keel on olnud pik-

ka aega ja on ka praegu võru keele suhtes domineerival positsioonil, siis on võru keele kasutajate teadlikkus võru keelele iseloomulikest varjundirikkust võimaldavatest verbisufiksitest vähenenud.

Anni Jürine (TÜ) käsitles eesti kaasõnade norminguvastast kokkukirjutamist grammatiseerumisteooriast lähtudes. Esineja arvates näitab see, et kaasõnauhendi tajumist tervikuna ning sellest tulenevat kokkukirjutamist on käsitatud adpositsioonide n-õ edasigrammatiseerumisena kaassõnauhendis.

Annika Valdmetsa (TÜ) ettekanne esitas eesti kirjakeele modaalpartiklite *praktiliselt, täiega, loomulikult, vabalt, iganes, suhteliselt, tegelikult, absoluutselt, julgelt ja põhimõtteliselt* analüüsi. Nende uurimine näitas ühelt poolt keele muutumist aja jooksul ja hõlmas teisalt ka pragmaatilisi aspekte: modaalpartiklite kasutussageduse analüüsi ning nende funktsiooni arengut.

Sirpa Hutukka (Helsingi Ülikool) teemaks oli deontiline modaalsus eesti nais- teajalehede armastus- ja seksuaalteemades ehk kohustamised ja soovitamised naisteajakirjas 1985. ja 2005. aastal. Esineja vaatles lubatust, vajalikkust ja kohustuslikkust väljendavaid modaalverbe, modaalsuse vahendite kasutamist eri aegadel ning keelevahendite ja eri aegade tekstides ilmnevate hoiakute seoseid.

Liina Kivimäe (TLÜ) tutvustas presidendikõnedes esinevaid sagedasemaid mõistemetafoore ja nende allikaid, lähtudes George Lakoffi metafooriteooriast. Presidendikõned on metafoorirohked, kõige sagedamini kasutatud mõistemetafoorideks osutusid RIIK ON ISIK, RAHVAS ON ISIK, RIIK ON TAIM ja RAHVAS ON TAIM. Metafooride analüüs näitas, millised on presidendi hoiakud rahva ja riigis toimuva suhtes.

Kerli Prass (TLÜ) kõneles pressiteadete süntaksist. 180 pressiteate analüüs näitas muuhulgas, et sellele ajakirjandusžanrile on omased partitsiibitarindid ja nominaalisatsioonid. Tavaline on isikunime täiendav partitsiibitarind, nt *Gruusias visiidil*

viibiv välisminister Urmas Paet. Ehkki põhjendamatu nominalisatsiooni esineb harva, leidub pressiteadetes rohkesti pikki, paljude täienditega nominalisatsioon, mis teevad lause keeruliseks, nt osa laiemast ELi finantsmääruses sätestatud finantsjuhtimise eeskirjade läbivaatamisest; soojusenergia alandatud käibemaksuäära rakendamise jätkamine.

Dmitri Kulakov (Tartu Ülikooli Narva kolledž) kõrvutas eesti ja vene tegusõnade rektsioone. Vaatluse all olid liigutusi ja liikumist tähistavad verbid *haarama* (mida?) / *kinni haarama* (millest?), *minema* (kuhu?) / *sisse minema* (kuhu?, millest?), *pistma* (mida?) / *sisse pistma* (mida?, millest?). Vene keeles vastavad käsitletud rektsioonidele prepositsioonid *за; сквозь, через* ning määrused akusatiivi käändes (*захватиться за кого? что?; войти через что?; проснуть сквозь что?*). Esmane rektsioon on mõlemas keeles sama, teisene erinev.

Liis Raasik (TÜ) vaatles vokaalidevahelisi leenisklusiile. Et uurimistulemused põhinesid ühe keelejuhi keeleandmetel, ei saanud teha kaugeleulatuvaid järeldusi, kuid ilmnenu tendentsid kinnitasid, et leenisklusiilide laad võib erineda ametlikust, mis annab alust edasiseks uurimiseks.

Kirsi Laanesoo (TÜ) vaatles, mis eesmärgil kasutatakse vestluses küsilauseid. Küsimuste esmane roll on vestluse järjepidevuse tagamine, kuid küsilauseid saab tarvitada ka näiteks oma arvamuse ja hinnangu väljendamiseks, ettepaneku tegemiseks, etteheitena, palvena või pakumisena.

Katrin Rikberg (TLÜ) rääkis viisakuse kultuuriomasest mõistest. Nii kirjaliku kui ka suulise teksti näidetega seotud küsimustiku vastused osutasid viisakustaju sõltuvusele tekstiliigist ja näitasid viisakuse tugevat seostamist (kuid mitte samastamist) asjakohasusega. Viisakuse ja asjakohasuse tunnused olenesid vabavastustes peale žanri ka kõneleja rollist. Vastuste laad sõltus paljuski vastaja enda vanusest.

Päeva lõpetas filmiõhtu, kus esilinasid Mark Soosaare kaks uut dokumentaalfilmi, kihnukeelne "Kihnu naenõ, tutt peos" ja Põhja-Itaalia Venezia murdes "Teine elu", mida autor ise kommenteeris. Lisaks näidati Iisraeli ühe kooli elu kujutavat Yoram Honigi filmi "Rahu esimene õppetund".

ANNIKA HUSSAR,
ANNIKA KILGI